

Meštrović - pismo 1955

IZVJEŠĆE IZ HRVATSKE IZ 1955. GODINE I POPRATNO PISMO IVANA MEŠTROVIĆA

Premda je Drugi svjetski rat završio u svibnju 1945., rat protiv hrvatskog naroda nastavio se i u poraću. Nastavilo se s borbom na ostvarenju velikosrpskog plana, koji je bio i ostao dobro poznat svim Hrvatima, osim nekim bivšim i sadašnji političarima i balkanskim „vizionarima“ u Hrvatskoj. Režimi, ljudi i taktike su se mijenjale, ali velikosrpski cilj je ostao isti. Čini se da Hrvati (ili barem jedan oveći broj) pate od sindroma tučene žene te se nikako ne daju otkinuti iz „zagrljaja“ partnera koji im se već odavno „uvukao pod kožu“ i terorizira ih.

O prilikama u Hrvatskoj u poraću svjedoči i izvješće nepoznatog autora iz Hrvatske, koje je u Americi primio slavni hrvatski umjetnik Ivan Meštrović. Stari Meštar, koji je i sam nekoć bio pobornik hrvatsko-srpskog jedinstva, popratio je dopis iz domovine pismom uredništvu *Zajedničara*, glasila Hrvatske bratske zajednice u Americi, uz zamolbu da ga objave i upozore svoje članove i čitatelje o prilikama u Hrvatskoj. Zamijetiti je da Meštar u svom pismu govori o „srpsko-hrvatskim nesuglasticama“, premda je zasigurno svjestan da to nisu nikakve „nesuglasnice“ već brutalan velikosrpski imperijalizam. Valjda čuva nadu da se ipak može naći kakva-takva suglasnost između Hrvata i Srba. Mogućnost takve „suglasnosti“ najbolje je došla do izražaja tokom Domovinskog rata. To svjedoče Vukovar, Škabrnja, Dubrovnik, Gospić....

Oba pisma, ono iz Hrvatske i Meštrovićevo, zaslužuju ponovnu objavu najmanje iz dva važna razloga. Prvo, to su povijesni dokumenti. Drugo, da bi hrvatski politički i ini soj podsjetili da je velikosrpstvo ne samo živo, nego da zadnjih godina ponovo jača, naravno u drugačijem ruhu od onog prije 50 ili 20 godina. Ta ideološko-vjerska nastranost je, izgleda, neizlječiva.

***

"PISMO IZ HRVATSKE G. MEŠTROVIĆU O ŽALOSNOM STANJU HRV. NARODA"

Zajedničar (Pittsburgh). God. 50, br. 26 (29. lipnja 1955.), str. 4. (prvi dio) i *Zajedničar*. God. 50., br. 27. (6. srpnja 1955.), str. 3. (svršetak). Tekst je također objavljen u *Izboru* (Buenos Aires). God. 2, br. 20-21, srpanj-kolovoza 1955., st. 3-8.

Pismo Ivana Meštrovića

Pored brojnih pisama koja dobivam od znanih i neznanih iz domovine o stanju i prilikama u kojima danas žive Hrvati u Jugoslaviji, dobio sam i ovo, koje Vam prilažem, da ga u Vašem listu objavite, kako bi članovi Hrv. Bratske Zajednice i drugi Hrvati širom svijeta saznali u kojim prilikama žive njihov rod u staroj domovini.

Svi mi ovdje dobivamo vijesti iz kojih razabiremo nevolje našega naroda u staroj domovini, ali se u tim vijestima navode tek općenito teškoće, ili opisuju pojedine slučajeve, koji kao oni o progonima Crkve i svećenstva, prave dojam da se to imade

pripisati tek fanatizmu komunističke ideologije. Medjutim su u ovom pismu nabrojani i ilustrirani konkretni događaji, koji ukazuju i na drugi uzrok koji karakterizira duh današnjeg režima prema Hrvatima obiju vjera, ukazuje kolika je sloboda i ravnopravnost u toj „slobodnoj, socijalističkoj i federativnoj republici“.

Suvišno je naglasiti, da me pri slanju ovog pisma na objelodanjenje ne vodi namjera da se poveća srpsko-hrvatske nesuglasice, nego jedino da se zna zašto one ne jenjavaju. Isto tako je vrijedno, da članovi Hrvatske Bratske Zajednice čuju kako oni kod kuće misle i čemu se nadaju od svoje braće iz Iseljene Hrvatske.

Bez pretenzije da dajem uputstava Zajednici, mislim da joj je dužnost, kao najjačoj hrvatskoj organizaciji u ovoj zemlji, da javno digne svoj glas protiv prikrivenog nasilja i progona Hrvata u domovini. To je dužnost Zajednice i njezinih članova ne samo kao sinova zapostavljenog i progonjenog naroda, nego i kao slobodnih ljudi i građana ove velike demokratske zemlje. Dužnost im je da upozore vlast svoje nove domovine na ova nemila fakta i da javno zatraže od današnjih vlastodržaca u Jugoslaviji: da objasne događaje iznesene u priloženom pismu, te kako na ovaj način misle izgraditi put „bratstva i jedinstva“ u Jugoslaviji.

Nitko pametan neće poreći režimu ono što je pozitivno učinio, ali nasilja i strahovladu neće nitko, tko ima ljudske savjesti, odobriti i prešutjeti. Zlo se ne liječi prešutkivanjem nego „ljutom travom na ranu krvavu“. Svi vanjski uspjesi s kojima se režim hvali, iluzorni su, dok je nutrina bolesna.

Koliko se vidi, nije ni pisac priloženog pisma mišljenja, da Srbi i Hrvati ne bi mogli naći načina da jedan pored drugoga žive, ali svaki na svojoj njivi. To ni ovaj režim, pa ma kakove namjere imao, neće postići, dok se njegovi ljudi pod komunističkom maskom, kunu svom „četničkom srcu“, čija nam je „zavjetna misao“ poznata.

S poštovanjem,

Ivan Meštrović

Pismo iz Hrvatske

Pismo je pisano 20. svibnja o.g. [1955]. Njegov sadržaj je slijedeći:

Poštovani g. Meštroviću! — Čovjek Vašeg kova treba znati istinu o svojoj nesretnoj domovini, a evo Vam je javlja jedan Vaš štovatelj. Vaš odgovor Pribičeviću u američkim novinama potresao je hrvatska srca od Drave do mora. On je bio remek-djelo svoje vrste. U Hrvatskoj je bio otipkan u tisuće primjeraka i čitan sa zanosom. Ali je UDBA to doznala, pa je nastao lov. Svaki, kod koga se je ovaj članak našao, dobio je šest mjeseci zatvora. Osobito je stradao Dubrovnik. To bi Vam bilo dosta da znate, kako je ovamo. Kad su pred par godina hrvatski nogometaši pobijedili srpske u Zagrebu oduševljena mladež ode do Tomislavova spomenika, gdje zapjeva „Lijepu našu“. Ulovljeni bijahu osudjeni na godinu i pol zatvora, a neki studenti istjerani sa sveučilišta.

U tako zvanoj federativnoj Hrvatskoj „slobodnoj republici“ ne smije izlaziti niti izlazi bilo kakav list pod hrvatskim imenom, ali usred Zagreba izlazi „Srpska Riječ“, postoji društvo Srba u Hrvatskoj i Muzej Srba u Hrvatskoj. Seljačka Sloga ne smije djelovati izvan „Federalne Hrvatske“ (u Bosni je zabranjena). Ne smije se zvati hrvatska. „Hrvatski Radiša“ je zabranjen kao i muslimanski „Gajret“, ali po svoj Jugoslaviji

slobodno djeluje „Srpsko prosvetno društvo Prosveta“ koja postoji u svakom većem srpskom selu u Hrvatskoj. Nasuprot, zabranjen je „Hrvatski Napredak“, a kad su neki članovi uprave protiv toga učinili žalbu, skočila je UDBA, te je u svome zatvoru držala 4 dana Juricu Gašparca, a profesoricu Jakovljević 10 dana, zbog toga, što su se usudili učiniti žalbu. Hrvatski spomen-dani se ne drže. Mi o Zrinskome i Gupcu čujemo samo na radiu iz Washingtona. Nijedno se društvo ne dozvoljava pod imenom hrvatskim, koje je faktično zabranjeno. Ima li države na svijetu, u kojoj je narodno ime zabranjeno? To neda srpska manjina od 14 posto u Hrvatskoj, koja gospodari nad 86 posto Hrvata. Na svim glavnim ustanovama zapovijedaju Srbi: na carinarnici, radiju, miliciji, vrhovnom sudu (tu parnice rješavaju 2 Srbina i 1 Hrvat). Na teret hrvatskog budžeta školaju se na tisuće Srba, da zauzmu što više mjesta u službi. Tisuće djaka iz Srbije, Makedonije, Crne Gore, Bosne i Vojvodine, sa stipendijom bačeno je na Zagrebačko sveučilište, gdje su sada Hrvati u manjini, te ne mogu ni pisnuti, jer sve organizacije vode Srbi. Kad ovi tuđjinci završe nauke, namještaju se u Hrvatskoj. Do nedavna su se mnoga mjesta na Zagrebačkom sveučilištu morala rezervirati za Srbe izvan Hrvatske, pa tako mnogi Hrvati nisu mogli biti primljeni na medicinski fakultet u Zagrebu.

Nema kuće u Zagrebu u kojoj Hrvatima nije oteta silom koja soba, da u nju usele Srbina. Prije rata nije bilo nego 2 posto Srba u Zagrebu, a sada ih već ima oko 30 posto, dok i Slovenaca imade 10 posto. Još samo malo i Zagreb više neće biti hrvatski grad. Predsjednik Prosvjetnog Savjeta je Crnogorac Jović, a Sveučilišnog Savjeta Srbin Sekulić Branko, prvi šef OZNE, koji stvara zakone za Hrvatsku. Dok se zbog bijede neuposlone Zagrebčanke bacaju u Savu, mnoge Crnogorke su u Zagrebu namještene kao trafikantice, i.t.d.

Dok su Hrvati izvan Hrvatske prisiljeni bježati, da ih je u Bosni, Srijemu, Slavoniji sve manje i manje, dotle Srbi naseljavaju Hrvatsku. Već ih ima u Puli 5.000, na Rijeci mnogo više, a dosta ih naseljavaju i u Istru na zemlje odbjeglih Talijana. Radi se dakle o svijesnom uništavanju Hrvata, penetraciji Srba u hrvatske zemlje i otimanju životnog prostora Hrvatima. Ravnatelj drevne pomorske škole u Bakru je bosanski Srbin. Dakle nakon 1.300 godina, Hrvati će biti potisnuti s mora. Sva politika ide za tim: hrvatsku manjinu svagdje još više smanjiti među Srbima, a srpsku manjinu u Hrvatskoj što više povećati. To je genocidnost i rasna diskriminacija u bizantskom smislu. Hrvatska izgleda kao okupirana zemlja, posada vojna su Makedonci, Arnauti i Srbi, te su i svih šest generala Srbi. Plan velikosrpskog genocidstva Hrvata i drugih naroda provodi se po planu prema ruskom uzoru. Tako su na primjer u zadnjem ratu Srbi u Bosni poubijali toliko katolika i muslimana, koliko su mislili da im treba da se u Bosni stvori po prvi put srpska nadpolovična većina. Oko Drine su Muslimane klali masovno i žive ih palili u natrpanim kućama. Da presijeku vezu hercegovačkih katolika sa bosanskim preko Ramske doline, poklali su sve katolike, do kojih su mogli doći. U jednu kuću u Drežnici strpali su 60 članova jedne velike zadruga i žive ih zapalili. Glasoviti Ramski samostan srušen je do temelja, a svi franjevci samostana Široki Brijeg poliveni benzinom i zapaljeni, samo da se uništi njihova hrvatska gimnazija. Svi vidjeniji intelektualci, koji svršiše ovu gimnaziju, kasnije su poubijani. Srpski četnici nastaviše uništavanjem katolika u drevnoj Trebinjskoj biskupiji, gdje su ih 16. i 17. vijeka pomoću turskih četa masovno preveli na pravoslavlje; 24. IX. 1942. počeo je masovni pokolj katolika u kotaru Stolac, pa je zapaljeno 12 katoličkih sela. Popa Vidu Puticu u selu Prenj, slijepa starca od 85 godina, poliše petrolejom i živa zapališe. Don Iliju Tomasa, župnika u

Klepcima, sasjekoše noževima na komadiće. Iza toga uništeno je 5 katoličkih sela u kotaru Ravno. Time je dovršena akcija uništavanja katolika u Hercegovini započeta u XVI. vijeku.

U vrgorskoj krajini poklaše četnici masu ljudi i zapališe 702 zgrade, na Dugopolju, Blatu na Cetini, Lovreću, Cisti i drugdje u Dalmaciji srpski četnici učiniše strahote. U samome selu Gati kod Omiša poklali su 120 osoba, a u Cisti 84 mladića, i.t.d. Iz sela Drvenik pobjegli su svi katolici, a Srbi podijeliše među se njihovu zemlju i njihova imanja. Oni se sada skitaju po Zagrebu i nesmiju se povratiti svojim kućama. Srbi katolicima u Gospiću oteše kuće i istjeraše ih ili pobiše i tako prvi put Gospić postaje srpsko mjesto kao i Otočac. Iza rata sadjoše planinski Srbi u bogato katoličko selo Španovica kod Pakraca, pa ih istjeraše iz kuća i oteše im sve stanje i imanje. Državna vlast ne uređuje i ne zaštićiva Hrvate od tog uništavanja, već pomno traži i vješa „ustaše“ i njihove simpatizere, a u takove mogu ubrojiti srpskim svjedocima svakog Hrvata. Fratar Herman je bio osuđen na dugu tamnicu, a kad ju je izvršio, opet skočiše Srbi i nakon toga je bio obješen.* Hrvatska manjina od straha srpskih svjedoka se je po Slavoniji razbjegla na sve strane, kao i po Bosni, ostavivši stanje i imanje. Srbi odmah na njihova imanja naseljavaju pravoslavce iz Bosne i Crne Gore. Ovi imaju vlast u mjesnim i općinskim odborima, pa Hrvate pretjeranim prezirom tjeraju na iseljenje i prodaju zemlje Srbima. Kada na primjer Hrvat bježi iz Voćina, općinska mu vlast procjenjuje jutro zemlje 20.000 dinara, a kad Srbin prodaje zemlju ista mu vlast cijeni 100.00 dinara jutro.

U Sisku se grade tvornice i naseljuju srpski elementi iz Banije i Korduna i krzo kratko vrijeme će taj grad kao i Karlovac postati srpski. Tko o tome pisne redovno dobiva 5 godina robije, jer „sije plemensku i vjersku mržnju“. Genocidska akcija se provodi točno po planu:

Srpska manjina u Vojvodini već je pretvorena u apsolutnu većinu, jer od 440.000 Njemaca, sad ih onamo nema više od 20.000. Slično su prorijedjeni i Madjari. Namjesto njih su naseljeni Srbi iz raznih krajeva. Naseljavanjem Srba u Karlovac, do malo godina bit će srpskim klinom presječena veza Hrvata sa Rijekom i Primorjem.

Srbi su mogli pol milijuna hrvatskih „Srba“ preseliti u Vojvodinu, ali oni toga ne učiniše, jer ove ostaviše kao sjeme svoje daljnje ekspanzije za uništavanje Hrvata. U poslu njihova uništavanja je Katinska šuma malenkost, jer su Srbi zakrabuljeni maskom komunizma kod Dravograda, Maribora, i drugdje poubijali 300.000 hrvatskih vojnika. U Samoboru je postrjeljeno 6.000 domobrana i zakopano u parku. U šumi Macelj ubijeno je 30.000 hrvatskih zarobljenih vojnika. U Sarajevu ih je poubijano 15.000. U raznim mjestima Slavonije poubijano je preko 100.000 civila. Može se uzeti da su Srbi iza sloma i u ratu poubijali oko 500.000 Hrvata — više nego Turci kroz sto godina.

Kad su partizani vodjeni Pekom Dapčevićem i Kočom Popovićem zauzeli Zagreb, oko 10.000 hrvatskih ranjenih vojnika po klinikama, bolnicama i školama bilo je prve noći odvedeno u Zagrebačku goru i svi su do posljednjega bili poubijani.

Radikalski zastupnik N. Novaković-Longo je sa svojom svitom poslao „Kralju Italije i Caru Etiopije“ memorandum sa 40.000 potpisa dalmatinskih pravoslavaca, moleće ga

da Dalmaciju priključi direktno Italiji. Nitko ih zbog toga ne zove na odgovornost, ali da su to bili Hrvati, svi bi oni bili poubijani. Sve to vodi maskirana borba za potpuno uništenje Hrvata i katolika, a Longo je usuprot pomilovan i vratio se kući u Knin, pa je dobio čak i penziju.

Nakon svega iznesenoga, vidite, da su Hrvati i Srbi „jedan isti narod“, upravo toliko koliko pas i vuk, neprijatelji do istrage iako su istog roda!

Hrvatska inteligencija skrivila je propast svog naroda samoubilačkom politikom, jer se je gubila u fantomima „Ilirizma“, „Slovinstva“, „Jugoslavenstva“, „Srbo-Hrvatstva“, „našinstva“... dok su Srbi uvijek samo „Srbi svi i svuda“.

Divismo se kao opsjenjeni svemu što je bilo zadojeno velikosrpskom idejom. Zar je istinski junak onaj pijandura i turska pridvorica Marko, koji se kune kapi na koljenu (kako i Vi spomenuste), pa ubija svoju osloboditeljicu; koji ore careve drumov, da se bez truda dokopa novaca, koji kopa oči sestre Leke kapetana samo s toga što neće da se uda za „tursku pridvoricu“, koji Musu ubija „nožem iz potaje“, i.t.d.

Evo još par primjera rasne diskriminacije u Hrvatskoj: nazad nekoliko godina proveo se je jedan masovni progon Hrvata u Lici. Hrvati su bježali. Nekoga u šumi ubiju, nekome obnoć zapale kuću i slično. Onda slijede oružani napadi banda kroz sela. Kad se sve to svršilo, vlasti se sjete, da provedu neku istragu, ali, naravski, krivci se ne nalaze. Nakon nekoliko godina je zagrebački „Narodni List“ javio, da je započela u Sisku kaznena parnica protiv Miloša Radosavljevića, koji je sa bandom od pedesetak drugova naoružanih vojničkim puškama, pištoljima i ručnim granatama harao par godina po selima oko Hrv. Kostajnice, otimajući novac, zlato, odjeću, stoku i.t.d. Tada su pohvatali bandu, koja godinama hara. Novine su poslije toga posve zamukle, da se ne dozna, da je ona naoružana banda bila od samih Srba, koja je uništavala Hrvate.

Ovakva bi se rabota mogla raskrinkati i suzbiti samo akcijom Hrvata u Americi, koji bi tamo o tome trebali pisati, pa onda slati memorandume Savjetu Naroda, Američkoj Vladi, i.t.d., pa Vas molim učinite što možete.

*

Fra Honorius Herman (Varaždin, 1914.- Landau, Njemačka, 1990.). Kao mlad svećenik, Honorius (Častimir) je poslan za vojnog kapelana za vrijeme NDH. Radi toga su ga partizani 1945. osudili na 9 godina robije. Nakon 6 godina je pušten. Da bi se zadovoljilo Srbima u Hrvatskoj, godine 1954. je osuđen na smrt vješanjem, zatim je osuda preinačena na smrt streljanjem, te na doživotnu robiju i na koncu na 20 godina. S robije je pušten 1969., a 1971. je pobjegao na Zapad i umro u samostanu Landau. Dakle, nije bio obješen kako izvješće veli, ali je nevin robijao 22 godine.

***

[Zahvaliti je starom Meštru da se pobrinuo da izvješće iz domovine bude objavljeno u slobodnom svijetu i da mu je napisao uvodni komentar. Ono je otvorilo oči mnogima tad, a i danas ga je korisno pročitati i, nadajmo se, iz njega nešto naučiti.](#)

Ante Čuvalo